

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

Ohje kalojen BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

Tämä ohje on tarkoitettu kalanviljelijöille ja kunnaneläinlääkäreille vapaaehtoisen BKD (Bacterial Kidney Disease, bakteeriperäinen munuaistauti) -terveystarkastuksen noudattamisen helpottamiseksi. Terveystarkastusta koskeva lainsäädäntö on listattu tämän ohjeen lopussa.

1. BKD-terveystarkastuksen perusteet

Kalojen BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta on säädetty eläintautilaissa (76/2021) ja MMM:n asetuksessa vapaaehtoisesta eläinten terveystarkastuksesta (319/2021). Terveystarkastuksen tarkoituksena on valvoa BKD:n esiintymistä siihen liittyneissä pitopaikoissa.

Kalanviljelylaitoksesta, hautomosta tai luonnonravintolammikosta (jäljempänä pitopaikka) vastuussa oleva toimija voi liittää lohikalojen (*Salmonidae*) pitopaikkansa terveystarkastukseen ja saada siten sille asetuksen mukaisen terveystarkastuksen, jota hän voi hyödyntää käydessään maan sisällä kauppaa kaloilla ja/tai niiden sukusoluilla.

Ruotsin sisävesialueelle, tai muualle EU-maihin alueelle, jossa on voimassa BKD:n hävittämisohjelma tai jolle on myönnetty vapaa asema BKD-taudin osalta, saa viedä lohikaloja tai niiden sukusoluja ainoastaan sellaisesta pitopaikasta, joka on listattu vapaaksi BKD-taudista komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2021/260 liitteessä I. Suomen kansallisen BKD-terveystarkastuksen terveystarkastus I ei riitä.

Lisätietoa kalojen siirroista löytyy [Ruokaviraston ohjeesta](#) kalojen ja rapujen terveyshoidosta maan sisäisissä siirroissa ja sekä EU:n sisämarkkinasiirtojen osalta [Ruokaviraston nettisivuilta](#).

2. BKD:n terveystarkastukseen liittyminen

Vapaaehtoiseen BKD:n terveystarkastukseen voidaan liittää sellainen sisävesialueen pitopaikka, jossa kasvatetaan lohikaloja tai niiden sukusoluja istutettavaksi taikka siirrettäväksi toiseen pitopaikkaan jatkokasvatusta varten. Sisävesialueeksi katsotaan sellaiset vesistöt, jonne merialueen kalat eivät voi nousta tai jonne noustakseen niiden on ohitettava kaksi nousuestettä pysyvää kalatietä pitkin tai pitopaikka, joka käyttää sisävesialueelta peräisin olevaa vettä tai pohjavettä.

Pitopaikasta vastaava toimija voi liittää pitopaikan terveystarkastukseen täyttämällä Ruokaviraston internetsivuilta löytyvän liittymislomakkeen ja lähettämällä sen Ruokaviraston kirjaamoon.

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

3. Terveystarkastukseen liittyneen pitopaikan vastuuhenkilön velvollisuudet

Liittyessään terveystarkastukseen pitopaikasta vastuussa oleva toimija sitoutuu huolehtimaan siitä, että lainsäädännön mukaisia terveystarkastuksen ehtoja noudatetaan. Toimija huolehtii siitä, että:

1. Kunnaneläinlääkäri suorittaa pitopaikassa tarkastuksen BKD:n valvomiseksi kerran vuodessa. Kalanviljelylaitosten tarkastus tehdään pitopaikassa. Saman toimijan hautomo(t) ja luonnonravintolammikot voidaan tarkastaa yhdellä tarkastuksella ja tarkastus voidaan tehdä kirjanpidon tarkastuksena myös muualla kuin pitopaikassa.
2. Kaloista otetaan tarvittavat näytteet ja lähetetään ne Ruokavirastoon tutkittavaksi BKD:n varalta.
3. Jos terveystarkastukseen kuuluvan pitopaikan kaloissa huomataan BKD:hen viittaavia oireita tai on muuta syytä epäillä BKD:tä, pitopaikan omistaja tai muu kalojen kanssa toimiva henkilön tulee ilmoittaa siitä välittömästi kunnaneläinlääkärille. Pitopaikasta ei tällöin saa siirtää lohikaloja tai niiden sukusoluja muihin BKD-terveystarkastukseen kuuluviin pitopaikkoihin.
4. Tiedot BKD-terveystarkastukseen kuuluvista kunnaneläinlääkärin tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteiden tutkimustuloksista liitetään pitopaikan kirjanpitoon. Kirjanpito on säilytettävä vähintään siihen asti, kun toimija eroaa terveystarkastuksesta ja se on pyynnöstä esitettävä eläinterveysviranomaiselle.

Pitopaikkaan, jossa toteutetaan BKD-valvontaa, saadaan hankkia:

- a. Lohikaloja tai niiden sukusoluja vain sellaisesta pitopaikasta, jossa toteutetaan BKD-terveystarkastusta ja joka luokitellaan BKD:n osalta terveystarkastusluokkaan 1. Pitopaikkojen terveystarkastusluokat voi tarkastaa [Ruokaviraston internetsivuilla olevasta rekisteristä](#).
- b. Luonnonvaraisten lohikalojen sukusoluja vain, jos ne ovat peräisin emokaloista, jotka on tutkittu BKD:n varalta negatiivisin tuloksin. *Muista lohiemokaloista tutkitaan kaikki emokalot, mutta samalta paikalta pyydyistä harjuksista, siioista ja muikuista riittää 60 emokalaa. Sukusolut voidaan ottaa hautomasta, joka ei kuulu vapaaehtoiseen terveystarkastukseen, eikä ole saanut terveystarkastusluokkaa 1. Olennaista on, että emokalot on tutkittu negatiivisin tuloksin ennen sukusolujen siirtoa ja että pitopaikassa on esittää Ruokaviraston tutkimusvastaus (tai sen kopio) luonnonvaraisista emokaloista tehdyistä tutkimuksista.*

Huomioksi, että jos lohikalojen sukusoluja siirretään merikalojen nousualueelta sisävesialueelle, tulee emokalot tutkia myös virustautien varalta. Ks. lisätietoja [Ruokaviraston ohjeesta](#) kalojen ja rapujen terveyshdoista maan sisäisissä siirroissa

- c. Sellaisia luonnosta pyydettyjä lohikaloja, joiden vapaus BKD-taudista on varmistettu karanteenissa Ruokaviraston kanssa sovitun mukaisesti.

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystodistuksesta

- d. Lohikaloja tai niiden sukusoluja sellaisesta toisessa valtiossa sijaitsevasta pitopaikasta, joka täyttää valvonnan kohteena olevan taudin esiintymistä ja taudin valvontaa koskevat edellytykset, jotka vastaavat terveystodistukseen 1 kuulumiselle tässä asetuksessa säädettyjä edellytyksiä.*

***Kohdasta d poiketen**, pitopaikkaan, jolle on myönnetty terveystodistuksen 1 lisäksi BKD-vapaa asema EU:n lainsäädännössä, saa tuoda lohikaloja tai niiden sukusoluja:

Muualta EU:n alueelta vain toisesta pitopaikasta tai alueelta, jolle on myönnetty vastaava BKD-vapaa asema EU:n lainsäädännössä. Saapuneet erät tule olla todistettu BKD-taudista vapaiksi erän mukana olleessa Traces-järjestelmän terveystodistuksessa. Taudista vapaat alueet ja pitopaikat sekä Suomessa, että muissa EU-maissa voi tarkastaa komission täytäntöönpanopäätöksestä ((EU) 2021/260 muutoksineen).

EU-maiden ulkopuolelta, jos saapuneet erät on todistettu BKD-taudista vapaiksi erän mukana olleessa Traces-järjestelmän terveystodistuksessa.

4. Tarkastukset ja näytteenotto

Tarkastuksella selvitetään, onko pitopaikassa noudatettu terveystodistuksesta säädettyjä velvoitteita. Vapaaehtoiseen BKD-taudin terveystodistukseen kuuluva pitopaikka tarkastetaan kerran kalenterivuodessa *siten, että tarkastusten väli on vähintään 6 kk.* Saman toimijan hautomo(t) ja luonnonravintolammikot voidaan tarkastaa yhdellä tarkastuksella. Hautomoissa tai lammikoissa ei tarvitse käydä, vaan tärkeää on tarkastaa toiminta kirjanpidosta, vaikka eläinlääkärin toimipisteessä.

Kalanviljelylaitokselta otetaan tarkastuksen yhteydessä näytteet BKD:n tutkimiseksi. Näytteeksi otetaan pääsääntöisesti 60 kalaa tai 60 kalan elinnäytteet tai ovariaalinestettä 60 kalasta. Mikäli Ruokavirasto katsoo laitoksen riskin saada BKD-tartunta olevan normaalia suurempi, voidaan näytteitä ottaa enemmän. Lähtökohtaisesti näytteet otetaan tarkastuksen yhteydessä, mutta toimija voi lähettää näytteet myös itse, mikäli se on tarkoituksenmukaista taudin seurannan kannalta ja siitä sovitaan ja ohjeistetaan kunnaneläinlääkärin tarkastuksen yhteydessä. Hautomoista tai luonnonravintolammikoista ei oteta näytteitä ilman erityistä syytä.

Jokaisella tarkastuksella täytetään vesiviljelypitopaikan [tarkastuskertomus](#).

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystalvonnasta

5. Terveystalvokitus

Ruokavirasto tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveystalvokkaan. Päätös perustuu pitopaikkaa koskevaan liittymisasiakirjaan, tehtyihin tutkimuksiin ja terveystalvonnan noudattamista koskeviin tietoihin.

Terveystalvokkaan 1 kuuluu pitopaikka, jossa

1. ei ole koskaan todettu BKD:ta tai joka on hyväksytysti saneerattu BKD:n löytymisen jälkeen **ja**
2. BKD-talvontaa on toteutettu kahden vuoden ajan* **ja**
3. on kahden edellisen vuoden ajan noudatettu nykyistä vastaavia velvoitteita ja rajoituksia* **ja**
4. vedenottopaikan läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevista muista pitopaikoista tai siellä luonnonvaraisina elävistä kaloista aiheutuva BKD:n leviämiskiski ei ole merkittävä.

* Kahden edeltävän vuoden talvontaa ja terveystalvonnan ehtojen noudattamista ei vaadita, mikäli pitopaikka on juuri tyhjennetty kaloista ja vedestä, desinfioitu ja pidetty tämän jälkeen tyhjänä kaloista ja vedestä vähintään kuuden viikon ajan sekä jos BKD:n jatkokseurannan tulokset ovat kielteiset. Kahden vuoden talvonnessaoloaika lasketaan terveystalvontaan liittymisen päivästä alkaen.

Terveystalvokkaan 2 kuuluu pitopaikka, jossa

1. ei ole koskaan todettu BKD:ta tai joka on hyväksytysti saneerattu BKD:n löytymisen jälkeen ja
2. on toteutettu BKD:n talvontaa *vähintään yhdellä tarkastuksella ja näytteenotolla negatiivisin tuloksin (luonnonravintolammikoista ei oteta näytteitä)*, eikä BKD:tä tietyvästi esiinny ja
3. on noudatettu terveystalvonnan velvoitteita ja rajoituksia (ks. kohta 3) *vähintään laitoksella tarkastuksen tekohetkellä olevien kalojen osalta* ja
4. vedenottopaikan läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevista muista pitopaikoista tai siellä luonnonvaraisina elävistä kaloista aiheutuva BKD:n leviämiskiski ei ole merkittävä.

Terveystalvokkaan 3 kuuluvat muut terveystalvontaan ilmoittautuneet pitopaikat

6. Terveystalvonnan säilyminen tauon aikana ja terveystalvonnan eroaminen

Toimija voi irtisanoutua terveystalvonnan ilmoittamalla siitä kirjallisesti Ruokaviraston kirjaamoon. Ruokaviraston tulee peruuttaa terveystalvokkaa koskeva päätös myös, jos toimija ilmoittaa lopettavansa terveystalvonnan kyseisen pitopaikan osalta.

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

Toimija voi halutessaan pysyä terveystarkastuksessa ja säilyttää saavutetun terveystason, vaikka pitopaikka on tyhjä kaloista. Tällöin on kuitenkin tehtävä vuosittainen tarkastus kohdan 4 mukaisesti. Tarkastus on toimijalle maksullinen. Tarkastuksella todetaan pitopaikka tyhjäksi kaloista ja täytetään tarkastuskertomus soveltuvin osin.

7. Kustannukset

Toimija vastaa terveystarkastuksen noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten kunnaneläinlääkärin suorittaman tarkastuskäynnin, näytteenoton ja näytteiden tutkimisen kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille. Ruokavirasto lähettää käynnistä laskun toimijalle kunnaneläinlääkärin Ruokavirastoon toimittaman selvityksen perusteella. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan. Luonnonravintolammikoiden ja hautomoiden tarkastus voidaan tehdä muualla kuin pitopaikassa. Jos tarkastus tehdään kunnaneläinlääkärin vastaanotolla tai muussa paikassa, johon kunnaneläinlääkärin ei tarvitse matkustaa, peritään kirjanpidon tarkastuksesta normaalia tarkastuskäyntiä pienempi maksu [maksuasetuksen](#) mukaan.

Tarkastus ja näytteenotto tehdään kuitenkin maksutta, jos se voidaan yhdistää kalojen virustautien vuoksi tehtäviin tarkastuksiin, jolloin tarkastuksesta ei laskuteta toimijaa. Näytteiden tutkiminen on silti maksullista.

BKD-näytteiden tutkimisesta ja terveystason myöntämiseksi tehdystä päätöksestä laskutetaan Ruokaviraston [hinnaston](#) mukaisesti.

8. Lainsäädäntö

Vapaaehtoinen BKD:n terveystarkastus perustuu eläintautilakiin 76/2021 ja MMM:n asetukseen vapaaehtoisesta eläinten terveystarkastuksesta 319/2021 muutoksineen.

Taudista vapaat alueet ja pitopaikat sekä Suomessa, että muissa EU-maissa voi tarkastaa komission täytäntöönpanopäätöksestä (EU) 2021/260 muutoksineen.

Voimassa oleva eläintautilainsäädäntö löytyy MMM:n internetsivuilta:

<https://mmm.fi/lainsaadanto/elaimet-elintarvikkeet-ja-terveys/lainsaadanto/d-rekisteri>

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuimien. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Tulkinnat on erotettu *kursiivilla*.